

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΛΕΚΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΑΘΛΗΜΑ ΤΗΣ
ΑΝΤΙΣΦΑΙΡΙΣΗΣ

Υπεύθυνος Εργασίας: Κονετάς Παναγιώτης (Α.Μ.:0701033)

Επιβλέπων Καθηγητής: Πατσιαούρας Αστέριος

Καθηγητής Μέλος : Μπεκιάρη Αλεξάνδρα

Τρίκαλα 2005

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΜΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 4386/1
Ημερ. Εισ.: 12-05-2005
Δωρεά:
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΤΕΦΑΑ
2005
ΚΟΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000077844

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ	7
Η θεωρία του ένστικτου.....	7
Η υπόθεση της κάθαρσης	8
Η θεωρία της απογοήτευσης - επιθετικότητας	8
Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης.....	9
ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΑΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	10
Αντιλαμβανόμενη αδικία	10
Η έμφαση στην νίκη	10
Περιβαλλοντικοί παράγοντες.....	11
Η χρήση των αναβολικών.....	11
ΑΙΤΙΕΣ ΛΕΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	12
Λόγοι χρήσης Λεκτικής Επιθετικότητας	13
Λεκτική Επιθετικότητα στην Εκπαίδευση.....	14
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	16
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	17
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	19
Συμμετέχοντες	20
Όργανο αξιολόγησης	21
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	22
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	25
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	27

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις σχέσεις και την επικοινωνία ανάμεσα στον προπονητή και τον αθλητή στο άθλημα της αντισφαίρισης κατά την διάρκεια της προπόνησης αξιολογώντας τα επίπεδα της λεκτικής επιθετικότητας αθλητών και προπονητών. Ως λεκτική επιθετικότητα ορίζεται μια επίθεση στην αυτοαντίληψη ενός ατόμου με ή χωρίς ταυτόχρονη επίθεση στη θέση που παίρνει το άτομο σε ένα επικοινωνιακό ζήτημα (Infante και Wigley 1986). Οι συμμετέχοντες ήταν αθλητές και προπονητές αντισφαίρισης (N=61, M ηλικίας = 20.87±7.9). Το όργανο αξιολόγησης ήταν το ερωτηματολόγιο για την διάγνωση λεκτικής επιθετικότητας των Μπεκιάρη, Διγγελίδης, & Σακελαρίου (2004). Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν τόσο κατά τη διάρκεια των αγώνων του 6^ο Πανελλαδικό Πρωτάθλημα στον όμιλο αντισφαίρισης Πετρούπολης 28/10-31/10 2004, όσο και στις προπονήσεις των ομάδων.

Τα αποτελέσματα με την βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS 11.0 έδειξαν ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση χρησιμοποιώντας το t – test για ανεξάρτητες μεταβλητές μεταξύ αθλητών-προπονητών στον παράγοντα λεκτική επιθετικότητα $t_{(46.59)} = 1.04$, $p = .30$. Αντίθετα στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα παρατηρήθηκαν όταν διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων και λεκτικής επιθετικότητας $t_{(10.51)} = 3.63$, $p = .004$. Ενώ μεταξύ των ανδρών αθλητών και προπονητών δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση αντίθετα αποτελέσματα παρατηρήθηκαν στις γυναίκες. Οι γυναίκες προπονήτριες φαίνεται να έχουν την τάση να επιτίθενται στην αυτοαντίληψη των αθλητριών τους ανεξάρτητα από τη μεταξύ τους σχέση και τον χώρο στον οποίο βρίσκονται. Μελλοντικές έρευνες με μεγαλύτερο δείγμα και με περισσότερα αθλήματα τόσο ατομικά, όσο και ομαδικά κρίνεται απαραίτητη για την καλύτερη διερεύνηση του φαινομένου των διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα που παρατηρήθηκε στην παρούσα έρευνα.

Λέξεις κλειδιά: λεκτική συμπεριφορά προπονητή και αθλητών, λεκτική επιθετικότητα αντισφαίριση.

ABSTRACT

Aim of this study was to investigate the relationship and the communication between the coach and the athlete in tennis during the training period and to evaluate the level of existing verbal aggressiveness between them. Verbal aggressiveness is defined as an attack at an individual's self-perception with or without a simultaneous attack at the individual's attitude on a communicative question (Infante and Wigley 1986). The participants were athletes and tennis coaches (N=61, average age $20,87 \pm 7,9$). The instrument of evaluation was the questionnaire of tracing verbal aggressiveness made by Bekiari, Diggelides and Sakelariou (2004). The questionnaires were distributed both at the 6th Pan-Hellenic Championship that took place at the tennis association in Petroupoli on 28/10-31/10/2004, and during the groups' training period.

The results derived from the statistical system SPSS 11.0 indicate that there's no significant differences, based on statistical data, and the use of t-tests for different variables between coaches and athletes for the factor of verbal aggressiveness as $t_{(46,59)}=1.04$, $p=.30$. On the contrary, there were noticed considerable statistical significant differences when the relationship between the sex of the participants and verbal aggressiveness were examined $t_{(10,51)}=3.63$, $p=.004$. No statistical significant differences were observed between male athletes and coaches but the opposite happened with female athletes. Female coaches tend to attack at their female athletes' self-perception, no matter what is the relationship between them and the place they are at. It is necessary for more future researches to be conducted with a greater number of samples and more sports involved, group or individual for the optimal examination of the differences observed between the two genders.

Key Words: aggression, verbal hostility, verbal aggressiveness.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας μας το περνάμε αλληλεπιδρώντας με άλλα άτομα επικοινωνώντας μαζί τους. Στον αθλητισμό η επικοινωνία μεταξύ του προπονητή και του αθλητή είναι ακόμη πιο σημαντική. Η δουλειά του προπονητή περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό την αποστολή μηνυμάτων. Οι προπονητές δίνουν πληροφορίες, διδάσκουν, διορθώνουν, επιδοκιμάζουν, αποδοκιμάζουν και επιπλήττουν (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001). Είναι πολύ σημαντικό ο τρόπος που στέλνονται αυτά τα μηνύματα από τον προπονητή και η αποκωδικοποίηση τους από τον δέκτη, δηλαδή από τον αθλητή, όπως και αντίστροφα. Γενικότερα η επικοινωνιακή σχέση μεταξύ τους καθορίζει την μελλοντική συνεργασία τους και ίσως την απόδοση του αθλητή. Η παρούσα έρευνα είχε ως σκοπό τη διερεύνηση της λεκτικής επιθετικότητας ανάμεσα στο προπονητή και τον αθλητή στο άθλημα της αντισφαίρισης.

Οι Infante & Wigley (1986) όρισαν την λεκτική επιθετικότητα ως μια επίθεση στην αυτοαντίληψη ενός ατόμου χωρίς ή με ταυτόχρονη επίθεση στη θέση που παίρνει το άτομο σε ένα επικοινωνιακό ζήτημα. Οι Infante & Wigley σύμφωνα με τον ορισμό που έδωσαν θεώρησαν την λεκτική επιθετικότητα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα, δηλαδή κάθε άνθρωπος έχει την προδιάθεση να υιοθετήσει μια λεκτική επιθετική συμπεριφορά κάποια στιγμή υπό ορισμένες συνθήκες. Εκείνοι που έχουν μεγάλο βαθμό λεκτικής επιθετικότητας έχουν την τάση να επιτίθενται στην αυτοαντίληψη των άλλων, ανεξάρτητα από την μεταξύ τους σχέση ή το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαβαίνει χώρα η επικοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα με μεγάλο βαθμό λεκτικής επιθετικότητας είτε βρίσκονται σε γήπεδο, είτε σε μπαρ, ακόμη και σε αίθουσα διδασκαλίας είναι πιθανόν να εμπλακούν σε μια λεκτική επιθετική επικοινωνία. Μια πρόσφατη μελέτη από τους Valencic ,Beatty, Rudd, Dobos & Heisel (1998) έδειξε την πιθανή ύπαρξη ενός γενετικού παράγοντα.

Το αποτέλεσμα των μηνυμάτων της λεκτικής επιθετικότητας μέσα σε μια σχέση συχνά μειώνει την ικανοποίηση (Infante & Rancer 1996). Όταν ανάμεσα σε μια σχέση υπάρχουν λεκτικά επιθετικά μηνύματα δεν υπάρχει ικανοποίηση ούτε από αυτόν που τα στέλνει ούτε από αυτόν που τα δέχεται. Η χρήση όμως λεκτικής επιθετικότητας ανάμεσα σε μια σχέση είναι αμοιβαία (Infante & Rancer 1996). Αυτός που δέχεται λεκτικά επιθετικά μηνύματα νιώθει απογοητευμένος και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να εκφράζει αυτήν την απογοήτευση στέλνοντας και αυτός τα ίδια μηνύματα.

Στις καθημερινές σχέσεις αυτό που χρειάζεται είναι μια ευχάριστη και κατανοητή επικοινωνία. Μια σκληρή και απογοητευτική επικοινωνία απειλούν τις προσδοκίες για μια φυσιολογική επικοινωνία (Canary & Stafford 1994).

Σε μια έρευνα όπου ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στο ερώτημα γιατί επιμένουν να έχουν επικοινωνία, όταν υπάρχουν στην σχέση τους λεκτικά επιθετικά μηνύματα, απάντησαν ότι είναι δικαιολογημένα, αλλά όχι όμως όταν ξεπερνούν κάποια όρια (Cox ,Wexler,Rusbult & Gaines,1997).

ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ελάχιστες έρευνες έχουν γίνει όσο αφορά την λεκτική επιθετικότητα, τόσο στον αθλητισμό, όσο και στην εκπαίδευση. Οι πολεμικές τέχνες όπως αναφέρεται από τους Daniels & Thornton (1992) αποτελούν αθλητική δραστηριότητα, όπου κατά την διάρκεια του χρόνου υπάρχει μείωση της λεκτικής επιθετικότητας. Παρόλο αυτά όταν αρχίζει κάποιος μια πολεμική τέχνη παρουσιάζει στην αρχή συμπτώματα θυμού, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι και πιο επιθετικός.

Σύμφωνα με τον Infante (1987) οι άνθρωποι που είναι λιγότερο ευαίσθητοι ως προς τους άλλους τείνουν να είναι περισσότερο λεκτικά επιθετικοί. Τα άτομα που έχουν μια τέτοια συμπεριφορά παρουσιάζουν δυσκολίες ως προς τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Martin & Anderson 1996).

Υπάρχουν αρκετές θεωρίες οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν το φαινόμενο της επιθετικότητας. Οι τέσσερις βασικές είναι:

- α) η θεωρία του ενστίκτου (Adler & Freud),
- β) η θεωρία της κάθαρσης (Thirer),
- γ) η θεωρία της απογοήτευσης –επιθετικότητας (Dollard) και
- δ) η θεωρία της κοινωνικής μάθησης (Bandura)

Η θεωρία του ένστικτου

Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία η επιθετικότητα είναι έμφυτη στον άνθρωπο. Κάποιοι γεννιούνται, ενώ κάποιοι άλλοι όχι και η συμπεριφορά καθορίζεται από το ένστικτο της επιθετικότητας, το οποίο εκδηλώνεται όταν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες. Αυτή η θεωρία δεν συναντάει ιδιαίτερη αποδοχή στις μέρες μας. Αρχικά ο Adler (1908) διατύπωσε την θέση ότι ο άνθρωπος έχει μέσα του κάποιες επιθετικές ορμές, αλλά αργότερα διατύπωσε την θεωρία ότι το άτομο κυριαρχείται πλήρως από τις ορμές της διάκρισης και θεώρησε πως οι επιθετικές ορμές είναι υποδεέστερες. Για τον Freud (1905) η επιθετικότητα ήταν για αρκετό καιρό μόνο ένας παράγοντας της σεξουαλικότητας. Στην συνέχεια όμως θεώρησε την

επιθετικότητα σαν μια ιδιαίτερη ορμή που την ονόμασε θάνατο και την κατέταξε σαν ανταγωνιστική του έρωτα.

Ο αθλητισμός με βάση την θεωρία του ενστίκτου θεωρείται ότι παρέχει μια ασφαλή και κοινωνικά αποδεκτή οδό διοχέτευσης της επιθετικότητας των ατόμων. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η επιθετικότητα παρουσιάζεται διαφορετική από άθλημα σε άθλημα (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001).

Η υπόθεση της κάθαρσης

Η υπόθεση της κάθαρσης είναι συναφής με την θεωρία του ενστίκτου (Thirer 1998). Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία η συμμετοχή του ατόμου σε δραστηριότητες όπως τα σπορ, οι οποίες δίνουν την ευκαιρία να επιδείξει κοινωνικά αποδεκτές μορφές επιθετικότητας μειώνουν τα επίπεδα επιθετικότητας του ατόμου, γιατί δίνουν διέξοδο στην έμφυτη επιθετικότητα. Πολλές έρευνες ασχολήθηκαν με την διερεύνηση αυτής της υπόθεσης, αλλά τα αποτελέσματα των περισσότερων ερευνών έδειξαν ότι ενδεχομένως η υπόθεση αυτή είναι μάλλον μύθος. Όπως τονίζουν οι Goldstein & Krasner: <<Η παρατήρηση της βίας δεν μειώνει την επιθετικότητα...>> (1987, σελ. 222). Η παρατηρούμενη βία λειτουργεί διευκολυντικά για την εκδήλωση της επιθετικότητας, παρά για τη μείωση της με το να δίνει διέξοδο στην περίσσεια ενέργεια.

Η θεωρία της απογοήτευσης - επιθετικότητας

Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία η οποία αναπτύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 30 από τον Dollard και τους συνεργάτες του η επιθετικότητα είναι άμεσο προϊόν της απογοήτευσης του ατόμου από την αποτυχία των προσπαθειών του ή το μπλοκάρισμα των στόχων του. Αυτή η θεωρία δεν έχει πολλούς υποστηρικτές σήμερα και ένας από τους λόγους είναι ότι η απογοήτευση δεν προκαλεί πάντα επιθετικότητα. Ιδιαίτερα στον αθλητισμό, όπου οι απογοητεύσεις είναι πολύ συχνές, σπάνια συνοδεύονται από εκδήλωση επιθετικότητας (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001).

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης

Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία η επιθετικότητα είναι μια μαθημένη κοινωνική απογοήτευση. Όπως αναλύεται από τον Bandura (1973,1977) οι βασικές λειτουργίες που συντελούν στην εκμάθηση και υιοθέτηση επιθετικής συμπεριφοράς είναι η άμεση επιβράβευση , η παρατήρηση και η μίμηση.

Σε αρκετές περιπτώσεις η επιβράβευση δίνεται και σε μια επιθετική συμπεριφορά. Για παράδειγμα ένας αθλητής ποδοσφαίρου θα πάρει ένα μπράβο από τον προπονητή του για μια επιθετική συμπεριφορά (ακόμα και λεκτική) προς τον αντίπαλο του γιατί θα δείξει τόλμη και γενναιότητα.

Η παρατήρηση και η μάθηση είναι ο δεύτερος τρόπος με τον οποίο μαθαίνεται η επιθετική συμπεριφορά. Οι αθλητές και οι αθλήτριες παρατηρώντας άλλους αθλητές να επιδεικνύουν επιθετική συμπεριφορά μαθαίνουν και μιμούνται αυτήν την συμπεριφορά. Η μίμηση και η μάθηση συντελείται ιδιαίτερα όταν υπάρχει επιβράβευση αυτής της συμπεριφοράς. Για παράδειγμα όταν ένας αθλητής επιβραβεύεται για το αντιαθλητικό του παιχνίδι συγκεντρώνει τα φώτα της δημοσιότητας πάνω του και γίνεται ένα ελκυστικό πρότυπο επιθετικής συμπεριφοράς.

Αυτή η θεωρία είναι ιδιαίτερα αποδεκτή σήμερα ως εξήγηση της επιθετικής συμπεριφοράς και υποστηρίζεται από πλήθος ερευνητικά δεδομένα σε κάθε πεδίο όπως και στον αθλητισμό. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης απορρίπτει την άποψη ότι η επιθετικότητα είναι έμφυτη και από αυτήν την σκοπιά είναι αισιόδοξη και ελπιδοφόρα η προσέγγισή της γιατί άμα μαθαίνεται η επιθετική συμπεριφορά τότε μπορεί να μαθαίνεται και η μη επιθετική συμπεριφορά (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001).

ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΑΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Υπάρχουν ορισμένες συνθήκες που προάγουν την επιθετικότητα. Αυτές έχουν εφαρμογή και στο άθλημα της αντισφαίρισης, είτε σε καταστάσεις αγώνα, είτε κατά την διάρκεια της προπόνησης. Στις προπονήσεις και ειδικότερα στις προπονήσεις πριν τους αγώνες, ο προπονητής επικεντρώνεται περισσότερο σε ασκήσεις υπό μορφή αγώνα. Εδώ αναφέρονται 3 διαφορετικά είδη συνθηκών – περιστάσεων οι οποίες έχει αποδειχτεί ότι προάγουν ή διευκολύνουν την επιθετικότητα στον αθλητισμό. Αυτές είναι :

- α) η αντιλαμβανόμενη αδικία
- β) η έμφαση στη νίκη
- γ) οι περιβαλλοντικοί παράγοντες (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001)

Αντιλαμβανόμενη αδικία

Λέγοντας αντιλαμβανόμενη αδικία εννοούμε τη διαφορά μεταξύ εκείνων τα οποία τα άτομο παίρνει από εκείνα των οποίων νομίζει ότι δικαιούται.

Σύμφωνα με τους Mark, Bryant & Lehman (1983) στα σπορ έχουμε δυο κατηγορίες αντιλαμβανόμενης αδικίας :

- α) όταν εφαρμόζονται λάθος οι κανονισμοί και
- β) όταν οι κανονισμοί θεωρούνται άδικοι παρόλο που εφαρμόζονται σωστά.

Η έμφαση στην νίκη

Η νίκη είναι απαραίτητο συστατικό στον αθλητισμό, αλλά συχνά στον επαγγελματικό αθλητισμό η λογική “νίκη με κάθε μέσο” γίνεται κυρίαρχη. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι η έμφαση στην νίκη αυξάνει την επιθετικότητα. Οι Duda, Olson & Templin (1991) αξιολόγησαν τον προσανατολισμό επίτευξης αθλητών ή των αθλητριών κολεγίου (προσανατολισμός στην νίκη και στο ξεπέρασμα άλλων και προσανατολισμός στην προσωπική προσπάθεια και επίτευξη), καθώς και στο βαθμό στον οποίο έκριναν ως θεμιτές τις πράξεις επιθετικότητας στον αγωνιστικό χώρο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όσο ισχυρότερα ήταν προσανατολισμένοι οι αθλητές στην νίκη και στην υπεροχή έναντι

άλλων, τόσες περισσότερες πράξεις επιθετικότητας στον αγωνιστικό χώρο ενέκριναν.

Περιβαλλοντικοί παράγοντες

Υπάρχουν κάποιοι παράγοντες οι οποίοι επιδρούν στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και σύμφωνα με τους Mark, Bryant & Lehman (1983) ξεχωρίζουν τους παρακάτω :

- α) η κατανάλωση αλκοόλ
- β) η ανωνυμία των φιλάθλων
- γ) η προβολή και η ηρωοποίηση των ατόμων με βίαιη συμπεριφορά.

Η χρήση των αναβολικών

Η σχετική βιβλιογραφία αναφέρει μια σχέση μεταξύ της χρήσης αναβολικών στεροειδών και ψυχολογικών διαταραχών και επιθετικών συμπεριφορών, όπως θυμός, βία και εχθρικότητα (Θεοδωράκης, Γούδας, Παπαϊωάννου, 2001).

Παρόλο αυτά δεν υπάρχουν ακόμη αξιόπιστες αποδείξεις ότι οι φαρμακολογικές ιδιότητες των αναβολικών ευθύνονται έμμεσα ή άμεσα με την αύξηση της επιθετικότητας μεταξύ των αθλητών (Sharp & Collins 1999).

ΑΙΤΙΕΣ ΛΕΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι αιτίες της χρήσης λεκτικής επιθετικότητας σύμφωνα με τους Infante, Hartley, Martin, Higgins, Bruning, & Hur (1992) είναι δώδεκα :

- 1) η ανταπόδοση,
- 2) η περιφρόνηση του στόχου,
- 3) ο θυμός,
- 4) η ανικανότητα κάποιου να επιχειρηματολογήσει,
- 5) ο εκφυλισμός της συζήτησης,
- 6) η εκμάθηση χρησιμοποίησης λεκτικής επιθετικότητας από άλλους,
- 7) η ενθύμηση τραυματικών εμπειριών και καταστάσεων του παρελθόντος,
- 8) η κακή διάθεση,
- 9) η προσπάθεια να φανεί κάποιος πνευματώδης,
- 10) η μίμηση αρνητικών προτύπων συμπεριφοράς της τηλεόρασης,
- 11) η προσπάθεια να φανεί κάποιος σκληρός και
- 12) η πρόθεση να φανεί κάποιος κακόβουλος.

Πολλές φορές κατά την διάρκεια ενός αγώνα ο αθλητής χρησιμοποιούν αθέμιτα μέσα (λεκτική επιθετικότητα), έτσι ώστε να εκνευρίσουν τον αντίπαλο και να υποπέσει σε λάθη. Άρα άλλο ένα αίτιο είναι ο σκοπός, αλλά και οι οδηγίες που έχουν δοθεί από τον προπονητή για τον συγκεκριμένο αγώνα.

Επίσης ένα αίτιο μπορεί να θεωρηθεί και η κούραση που οδηγεί σε αυτήν την συμπεριφορά. Η όχι καλή επικοινωνία μεταξύ αθλητή και προπονητή που δεν συμφωνούν σε σημαντικά θέματα, όπως είναι ο προγραμματισμός της προπόνησης, αποτελεί άλλο ένα αίτιο για αυτήν την συμπεριφορά.

Άλλη μια αιτία για την εκδήλωση λεκτικής επιθετικότητας είναι και οι καιρικές συνθήκες. Η υπερβολική υψηλή θερμοκρασία σύμφωνα με έρευνες του Thirer (1993) κάνει το άτομο πιο επιθετικό εκδηλώνοντας αυτήν την στάση του, είτε με πράξεις, είτε λεκτικά.

Λόγοι χρήσης Λεκτικής Επιθετικότητας

Ο κύριος λόγος χρήσης της λεκτικής επιθετικότητας όπως διαπιστώνεται από τους Infante, Hartley, Martin, Higgins, Bruning & Hur (1992) είναι η συντελεστική χρήση λεκτικά επιθετικών μηνυμάτων για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού ή αποτελέσματος. Στην περίπτωση που κάποιος επιθυμεί να φανεί κακός χρησιμοποιώντας λεκτική επιθετικότητα έχει σαφή σκοπό να προκαλέσει αρνητικά συναισθήματα στον αποδέκτη.

Είναι φανερό ότι σε μερικές περιπτώσεις η λεκτική επιθετικότητα χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την επίτευξη κάποιου άλλου σκοπού. Όπως έδειξε και η έρευνα του Stephens (2001) σε ένα ομαδικό άθλημα, όπως είναι το μπάσκετ, η συμπεριφορά των αθλητών δεν εξαρτάται μόνο από την ψυχολογική διάθεση αυτών και των αντιπάλων, αλλά και από το στόχο που θα έχει θέσει ο προπονητής που μπορεί να είναι η χρήση της λεκτικής επιθετικότητας για την διατάραξη της αυτοσυγκέντρωσης της άλλης ομάδας.

Σε μια άλλη έρευνα που σχετίζεται με την χρήση λεκτικής επιθετικότητας πραγματοποιήθηκε από τους Galligani, Renck, & Hansen (1996) όπου εξετάστηκε η χρήση αναβολικών στεροειδών και η επιπτώσεις τους στην συμπεριφορά των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε αύξηση της ανησυχίας και της επαγρύπνησης των συμμετεχόντων. Γενικά οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η χρήση αναβολικών ουσιών επηρεάζει ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων της επιθετικότητας.

Οι Infante, Riddle, Horvath & Turmlin (1992) διαπίστωσαν ότι οι άνθρωποι που είναι έντονοι στην λεκτική επιθετικότητα διαφέρουν σημαντικά από εκείνους που είναι λιγότερο έντονοι, όσον αφορά την χρήση τέτοιων μηνυμάτων. Αυτή η κατηγορία ανθρώπων φαίνεται να μην επιδεικνύει καμία ευαισθησία στον πόνο που προκαλεί η λεκτική επιθετικότητα λόγω του γεγονότος ότι δεν θεωρεί το λεκτικά επιθετικά μηνύματα ως βλαβερά, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους ανθρώπους.

Λεκτική Επιθετικότητα στην Εκπαίδευση

Ακόμη και στην εκπαίδευση παρόλο που έχουν γίνει λίγες μελέτες υπάρχουν κάποια σημαντικά συμπεράσματα. Οι Martin, Weber και Burant (1997) διαπίστωσαν, ότι η χρήση απρεπών λέξεων ή εκφράσεων και λεκτικής επιθετικότητας από τον εκπαιδευτικό συνδέεται με την αρνητική αντίληψη των μαθητών για εκείνων.

Επίσης, όπως διαπίστωσαν οι Myers & Rocca (2001) η αντιληπτική επιθετικότητα σε συνδυασμό με την λεκτική επιθετικότητα συσχετίζονται με το κλίμα που επικρατεί στην τάξη και τα κίνητρα των μαθητών για μάθηση. Η λεκτική επιθετικότητα που μας ενδιαφέρει στην παρούσα έρευνα επηρεάζει αρνητικά το κλίμα της τάξης, σε αντίθεση με την αντιληπτική επιθετικότητα, ενώ και τα δυο είδη επιθετικότητας επηρεάζουν το ενδιαφέρον για μάθηση. Επίσης μια έρευνα από τους Myers και Κνοχ (1999) έδειξε ότι υπάρχει μια αρνητική σχέση ανάμεσα στην χρήση της λεκτικής επιθετικότητας από τον εκπαιδευτικό και στα συναισθήματα που τρέφουν οι μαθητές του για αυτόν. Μια περαιτέρω έρευνα (2001) από τους ίδιους έδειξε την αρνητική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην λεκτική επιθετικότητα και την προώθηση της μάθησης και της ικανοποίησης του μαθητή μέσα στην τάξη.

Σε μια έρευνα οι Richmond, McCroskey, Kearney & Plax (1987) διαπίστωσαν ότι οι αντικοινωνικές τακτικές, όπως η τιμωρία, έχουν αρνητική σχέση με την μάθηση, σε αντίθεση με τις φιλικές τακτικές, όπως είναι η επιβράβευση από τον δάσκαλο, η επιβράβευση από άλλους (γονείς ,μαθητές), η υπευθυνότητα απέναντι στην τάξη, οι πρότυποι κανόνες, η μίμηση των συνομήλικων, η μίμηση των δασκάλων και η αντίδραση εκ μέρους του δασκάλου που έχουν θετική σχέση με τα αποτελέσματα της μάθησης.

Από την άλλη πλευρά τα παιδιά που είναι επιθετικά σύμφωνα με τους Lochman & Lampron (1986) έχουν φτωχότερο αυτοσεβασμό και λιγότερες λεκτικές λύσεις κατά την διάρκεια της έντασης.

Σε μια άλλη έρευνα από τους Myers & Scott (2002) σε δείγμα φοιτητών διαπιστώθηκε ότι οι γραπτές αναφορές των φοιτητών σχετιζόταν θετικά με την λεκτική επιθετικότητα των καθηγητών τους, δηλαδή οι φοιτητές επηρεάζονταν

αρνητικά (απόδοση στο μάθημα, κίνητρο για μάθηση ,ικανοποίηση κ.τ.λ) από την λεκτική επιθετικότητα.

Επιπρόσθετα οι Rocca & Kelly (2004) στην έρευνά τους διαπίστωσαν ότι η λεκτική επιθετικότητα των καθηγητών σχετίζονταν αρνητικά με την διάθεση των φοιτητών για συμμετοχή και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι καθηγητές έχουν την δυνατότητα να ενθαρρύνουν τους φοιτητές για συμμετοχή στο μάθημα ανάλογα με την συμπεριφορά τους.

Συμπερασματικά το χαρακτηριστικό όλων των ερευνών είναι ότι διαπιστώθηκαν αρνητικά αποτελέσματα στη χρήση της λεκτικής επιθετικότητας στην εκπαίδευση. Επειδή δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα από τον χώρο του αθλητισμού πιθανολογείται ότι αντίστοιχα και με τα αποτελέσματα των προαναφερόμενων ερευνών, έτσι και στο άθλημα της αντισφαίρισης ο προπονητής μπορεί να επηρεάσει την συμμετοχή και το ενδιαφέρον του αθλητή του ανάλογα με την λεκτική συμπεριφορά του.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις σχέσεις και την επικοινωνία ανάμεσα στον προπονητή και τον αθλητή στο άθλημα της αντισφαίρισης κατά την διάρκεια της προπόνησης αξιολογώντας τα επίπεδα της λεκτικής επιθετικότητας αθλητών και προπονητών.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της λεκτικής επιθετικότητας σε προπονητές και αθλητές στο άθλημα της αντισφαίρισης συγκρίνοντας δυο ομάδες (προπονητών – αθλητών) για τον εντοπισμό διαφορών μεταξύ τους.

H0: Δεν υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ αθλητών και προπονητών αντισφαίρισης.

H1α: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ αθλητών και προπονητών αντισφαίρισης, δηλαδή οι αθλητές χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τους προπονητές.

H1β: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ αθλητών και προπονητών αντισφαίρισης, δηλαδή οι προπονητές χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τους αθλητές.

Η χρήση της λεκτικής επιθετικής συμπεριφοράς από το γυναικείο φύλο θεωρείται κυρίως “ανδρική” συμπεριφορά στον χώρο της προπόνησης και δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα για τη διαφοροποίηση ανάμεσα στα δύο φύλα. Στην παρούσα έρευνα λήφθηκε υπόψη η απουσία των ερευνών στο συγκεκριμένο χώρο και επιλέχθηκε να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος της λεκτικής επιθετικής συμπεριφοράς ανάμεσα στα δυο φύλα.

H0: Δεν υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ προπονητών και προπονητριών αντισφαίρισης όπως και μεταξύ αθλητών και αθλητριών αντισφαίρισης.

H1α: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ προπονητών και προπονητριών αντισφαίρισης, δηλαδή οι προπονητές χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τις προπονήτριες.

H1β: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ προπονητών και προπονητριών αντισφαίρισης, δηλαδή οι προπονήτριες χρησιμοποιούν

περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τους άνδρες συναδέλφους τους.

H1γ: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ αθλητών και αθλητριών, δηλαδή οι αθλητές χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τις αθλήτριες.

.H1δ: Υπάρχουν διαφορές στην λεκτική επιθετικότητα μεταξύ αθλητών και αθλητριών, δηλαδή οι αθλήτριες χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τους αθλητές.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στους συμμετέχοντες στην έρευνα, τόσο στους προπονητές, όσο και στους αθλητές έγινε μια σύντομη περιγραφή της έρευνας και αναφέρθηκε ο σκοπός της. Χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο για την διάγνωση λεκτικής επιθετικότητας των Μπεκιάρη, Διγγελίδης, & Σακελαρίου (2004). Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν 5-10 λεπτά μετά το τέλος της προπόνησης, χωρίς την παρουσία του υπεύθυνου προπονητή για να μην επηρεαστεί η γνώμη των αθλητών εξαιτίας της παρουσίας του. Ύστερα ακολούθησε και η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τον προπονητή.

Όσο αφορά τα ερωτηματολόγια που δίνονταν στους αγώνες οι αθλητές τα συμπλήρωναν μετά το τέλος του αγώνα για να αποφευχθεί η ένταση που θα είχαν εάν διανέμονταν πριν τον αγώνα με αποτέλεσμα να μην δώσουν την απαραίτητη σημασία. Οι αντίστοιχοι προπονητές συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο πριν τον αγώνα του αθλητή τους.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαρκούσε 8-10 λεπτά. Είχε τονιστεί τόσο στους αθλητές όσο και στους προπονητές ότι τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα και εμπιστευτικά και ότι οι πληροφορίες αυτές δεν θα αναφέρονταν σε τρίτους. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν, τόσο κατά τη διάρκεια των αγώνων του 6^ο Πανελλαδικό Πρωτάθλημα στον όμιλο αντισφαίρισης Πετρούπολης 28/10-31/10 2004, όσο και στις προπονήσεις των ομάδων (όμιλος αντισφαίρισης Βάρης, όμιλος αντισφαίρισης Αγίας Παρασκευής, όμιλος αντισφαίρισης Λαμίας, όμιλος αντισφαίρισης Ηλιούπολης, όμιλος αντισφαίρισης Τρικάλων, Α.Σ.Α.Λ, όμιλος αντισφαίρισης Ελευσίνας, όμιλος αντισφαίρισης Αιγάλεω, όμιλος αντισφαίρισης Γλυφάδας, όμιλος αντισφαίρισης Ελληνικό).

Πίνακας 1: Μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων αθλητών – προπονητών.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	N	M	S.D
ΑΘΛΗΤΕΣ	26	15.62	1.55
ΠΡΟΠΟΝΗΤΕΣ	17	30	7.15

Πίνακας 2: Μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων αθλητριών – προπονητριών.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	N	M	S.D
ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ	11	15.18	1.47
ΠΡΟΠΟΝΗΤΡΙΕΣ	7	27.14	4.33

Συμμετέχοντες

Η έρευνα επικεντρώθηκε στο χώρο τις αντισφαίρισης και διενεργήθηκε κατά την διεξαγωγή αγώνων και στους χώρους προπόνησης των αθλητών. Οι συμμετέχοντες ήταν αθλητές-τριες (N=31) και προπονητές (N=21) με μέσο όρο ηλικίας 20.87 έτη (ο μικρότερος συμμετέχοντας ήταν 14 και 46 ο μεγαλύτερος) και τυπική απόκλιση (SD) 7.93. Όσο αφορά τους προπονητές είχαν μέσο όρο προπονητικής εμπειρίας 9.74 έτη και τυπική απόκλιση (SD) 8.15.

Όλοι οι αθλητές-τριες ήταν πάνω απο14 έτη (26 αγόρια και 11 κορίτσια) και όλοι αγωνίζονταν στην αγωνιστική ομάδα. Οι προπονητές (17 άντρες και 7 γυναίκες) ήταν όλοι πάνω από 22 έτη (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων αθλητών - προπονητών

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	N	M	S.D
ΑΘΛΗΤΕΣ	31	48.32	13.60
ΠΡΟΠΟΝΗΤΕΣ	21	44.57	12.00

Όργανο αξιολόγησης

Για την διερεύνηση της λεκτικής επιθετικότητας των προπονητών και των αθλητών χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο για την διάγνωση λεκτικής επιθετικότητας των Μπεκιάρη, Διγγελίδης, & Σακελαρίου (2004). Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 20 ερωτήσεις και οι απαντήσεις δίνονταν σε 5βάθμια κλίμακα Likert από «δεν γίνεται ποτέ» (1) έως «γίνεται πάντα» (5). Οι ερωτήσεις αναφέρονταν σε κάποιες συμπεριφορές και στις επακόλουθες αντιδράσεις αθλητών – προπονητών όταν δέχονταν λεκτική επιθετικότητα. Οι συμμετέχοντες απαντούσαν σύμφωνα με αυτές τις συμπεριφορές.

Π.χ ερώτηση 1 στο ερωτηματολόγιο για τον προπονητή:

Στην προπόνηση	ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΟΤΕ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΠΑΝΙΑ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΥΧΝΑ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΝΤΑ
όταν απορρίπτεις τις απόψεις των αθλητών σου, αποφεύγεις να κάνεις αρνητικές κρίσεις για τη νοημοσύνη τους	1	2	3	4	5

Αντίστοιχα η παρακάτω ερώτηση 1 είναι από το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από τους συμμετέχοντες αθλητές – τριες.

Στην προπόνηση ...	ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΟΤΕ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΠΑΝΙΑ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΥΧΝΑ	ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΝΤΑ
ο προπονητής, όταν απορρίπτει τις απόψεις των αθλητών του, αποφεύγει να κάνει αρνητικές κρίσεις για τη νοημοσύνη τους	1	2	3	4	5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Για την στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 11.0. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση χρησιμοποιώντας το t – test για ανεξάρτητες μεταβλητές μεταξύ αθλητών-προπονητών στον παράγοντα λεκτική επιθετικότητα $t_{(46.59)} = 1.04$, $p = .30$ (Πίνακας 4).

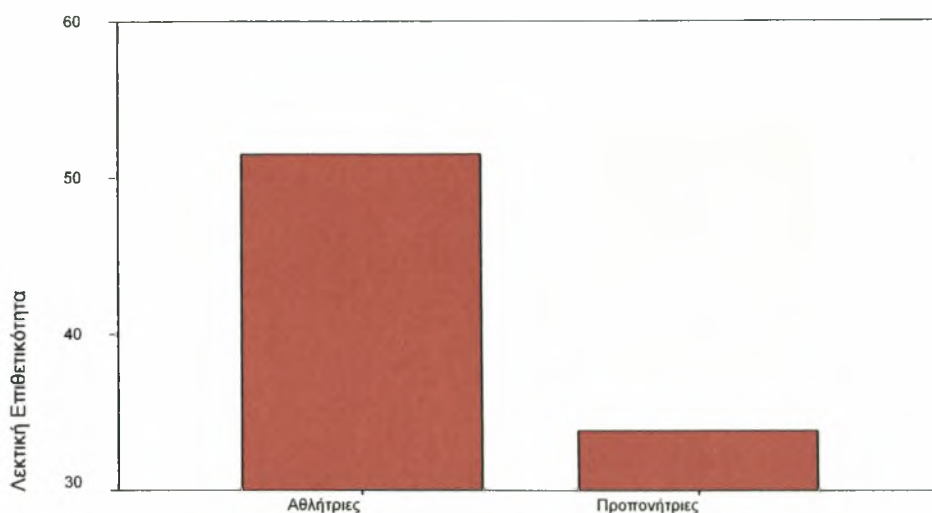
Πίνακας 4: T-test για ανεξάρτητες μεταβλητές μεταξύ αθλητών-προπονητών στον παράγοντα λεκτική επιθετικότητα.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	N	M	SD	t	df	p
Αθλητές-τριες	31	48.32	13.66	1.04	46.59	.30
Προπονητές-τριες	21	44.57	12			

Αντίθετα στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα παρατηρήθηκαν όταν διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ φύλου συμμετεχόντων και λεκτικής επιθετικότητας $t_{(10.51)} = 3.63$, $p = .004$ (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: T-test για ανεξάρτητες μεταβλητές μεταξύ των γυναικών του δείγματος (στατιστικά σημαντικές διαφορές).

Γυναίκες Συμμετέχοντες	N	M	SD	t	df	p
Αθλήτριες	11	51.55	15.93	3.63	10.59	.004
Προπονήτριες	6	33.83	2.04			

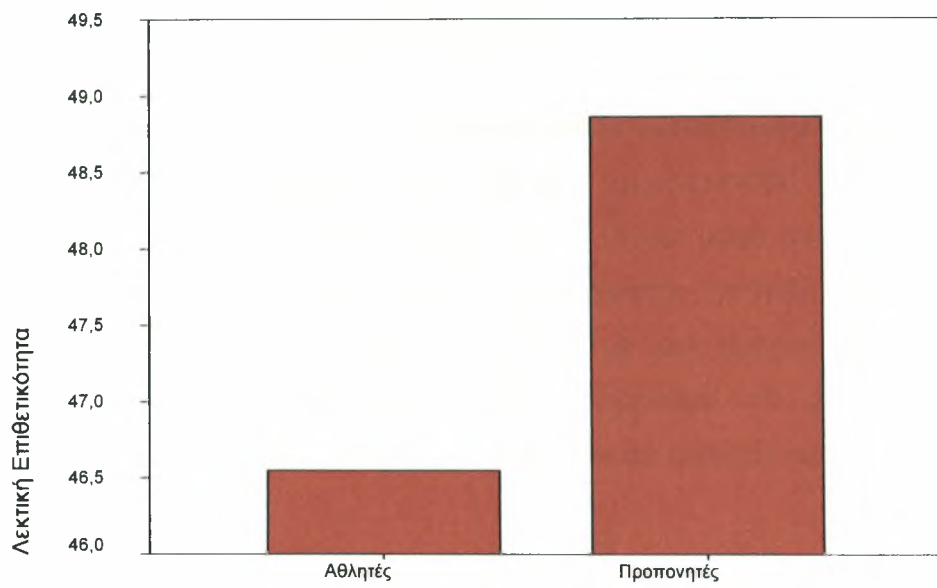

Σχήμα 1. Γραφική παράσταση μέσω τιμών της λεκτικής επιθετικότητας μεταξύ αθλητριών και προπονητριών του δείγματος (στατιστικά σημαντικές διαφορές).

Ενώ μεταξύ των αθλητριών και προπονητριών παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στον παράγοντα λεκτική επιθετικότητα, αντίθετα αποτελέσματα παρατηρήθηκαν στους άντρες συμμετέχοντες (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: T-test για ανεξάρτητες μεταβλητές μεταξύ των αντρών του δείγματος.

Ανδρες Συμμετέχοντες	N	M	SD	t	df	p
Αθλητές	20	46.55	12.32	-.56	31.21	-.23
Προπονητές	15	48.87	11.62			

Σχήμα 2. Γραφική παράσταση μέσων τιμών της λεκτικής επιθετικότητας μεταξύ αθλητών και προπονητών του δείγματος .

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από την στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε ότι υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην λεκτική συμπεριφορά ανάμεσα σε προπονητές και αθλητές του ίδιου φύλου. Αυτό ισχύει μόνο για τις γυναίκες προπονήτριες, οι οποίες χρησιμοποιούν περισσότερη λεκτική επιθετικότητα απέναντι σε αθλήτριες του ίδιου φύλου σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους. Αντίθετα οι άντρες προπονητές δεν προβαίνουν σε τέτοιου είδους συμπεριφορά και αυτό παρατηρήθηκε και ανάμεσα σε αθλητές και προπονητές ανεξάρτητα από το φύλο.

Ενδιαφέρον παρατήρηση και ένα ανεξήγητο αποτέλεσμα, είναι η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες, όπου οι γυναίκες εμφανίζονται να έχουν την τάση για περισσότερη χρήση λεκτικής επιθετικότητας σε σχέση με τους άντρες. Τα αποτελέσματα αυτά ίσως μπορούν να εξηγηθούν επαρκώς αν λάβουμε υπόψη και τον κοινωνικό παράγοντα όπως επίσης και το κοινωνικό πλαίσιο επαγγελματικής δράσης των γυναικών προπονητών. Οι γυναίκες στην προσπάθειά τους να επιβληθούν απέναντι σε αθλητές και αθλήτριες που έχουν συνηθίσει μια “ανδρική” λεκτική συμπεριφορά και σε ένα σκληρά ανταγωνιστικό περιβάλλον, όπου ακόμη “ανδροκρατείται”, καταφεύγουν και χρησιμοποιούν πολλές φορές μεγαλύτερη λεκτική επιθετικότητα σε σχέση με τους άνδρες προπονητές, προκειμένου να επιβληθούν καλύτερα.

Παρόλη τη σχετική απουσία ερευνών στον αντίστοιχο χώρο ενθαρρυντικά δείγματα υπάρχουν από την πραγματοποίηση ερευνών στον χώρο της εκπαίδευσης επί παραδείγματι από τους Myers & Rocca (2001), Martin, Weber & Burant (1997), Myers & Knox (1999), Richmond, McCroskey, Kearney & Plax (1987), Lochman & Lampron (1980). Εντούτοις η σχέση μεταξύ αθλητή και προπονητή μπορεί να παρομοιαστεί με αυτήν του εκπαιδευτικού και μαθητή. Οι αθλητές – μαθητές σύμφωνα με τα αποτελέσματα δεν τείνουν στο να χρησιμοποιούν λεκτική επιθετικότητα, άρα όλο το βάρος πέφτει στους προπονητές – εκπαιδευτικούς, όπου έχουν την ευθύνη να ελέγχουν την συμπεριφορά τους για την καλύτερη επικοινωνία. Σε αντίθετη περίπτωση δεν θα δίνουν κίνητρα στους αθλητές τους, με αποτέλεσμα αυτή τους η συμπεριφορά να έχει αντίκτυπο στην απόδοση του αθλητή (Myers & Rocca 2001). Υπάρχει βέβαια και το ενδεχόμενο οι

αθλητές, όπως και οι μαθητές να αντιδράσουν και να ανταποδώσουν αυτή την συμπεριφορά, σύμφωνα με τους Infante & Rancer (1996) και να απειληθεί μια αρμονική επικοινωνία μεταξύ τους.

Ένας μεγάλος περιορισμός της παρούσας έρευνας είναι το μικρό μέγεθος του δείγματος ειδικότερα των προπονητών. Απαραίτητη κρίνεται η συνέχιση της έρευνας για την διερεύνηση των σχέσεων και της επικοινωνίας ανάμεσα στον προπονητή και τον αθλητή στο άθλημα της αντισφαίρισης κατά την διάρκεια της προπόνησης, αξιολογώντας τα επίπεδα της λεκτικής επιθετικότητας με ένα μεγαλύτερο δείγμα.

Επίσης θα ήταν καλό να επεκταθεί η έρευνα στις επιπτώσεις που ενδεχόμενος να υπάρχουν από αυτήν την συμπεριφορά πάνω στην απόδοση του αθλητή, τόσο κατά την διάρκεια της προπόνησης, όσο και των αγώνων. Επιπροσθέτως πρέπει να πραγματοποιηθούν και έρευνες και σε άλλα ατομικά και ομαδικά αθλήματα, όπως επιτραπέζια αντισφαίριση, ενόργανη γυμναστική, κολύμβηση, άρση βαρών και ανάμεσα σε αθλητές του ατομικών (κλασικού αθλητισμού) και ομαδικών αθλημάτων (ποδόσφαιρο, καλαθοσφαίριση, χειροσφαίριση κλπ).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adler A.(1908).Der Aggressionstrieb im Leben und in der Neurose , Leipzig.

Bandura ,A(1973).Aggression : A social learning analysis. Englewood Cliffs,NJ : Prentice Hall.

Bandura , A (1977).Self – efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review , 84 , 191 – 125.

Canary , D.J , & Stafford , L.(1994) . Communication and relational maintenance. San Diego: Academic Press.

Cox, C.L., Wexler, M.O., Rusbult, C.E., & Gaines, Jr, S.O. (1997). Prescriptive support and commitment processes in close relationships. Social Psychology Quartely, 60 , 79 – 90.

Daniels K. , Thorton E., (1992). Length of training , hostility and the martial arts: a comparison with other sporting groups. School of Management, Cranfield Institute of Techology , 26, 118 – 120.

Duda , J. L. , Olson , L. , & Templin , T.(1991).The relationship of task and goal ego orientation to sportmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts.Research Quarterly for Exercise and Sport , 62 , 79 – 87.

Freud S. (1905). Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie , Wien.

Galligani N. , Renck , Hansen (1996).Personality profile of men using anabolic androgenic steroid. Department of Psychology , Geteborg University , Sweden, 30, 170 – 175.

Goldstein, A.P.,& Krasner, L.(1987). Modern applied psychology. New York: Pergamon.

Infante,D.A.(1987).Aggressiveness.In J.C. McCroskey & J.A. Daly (Eds.) ,Personality and interpersonal communicatin,157 – 192.Newbury Park,CA:Sage.

Infante , D.A. , Hartley , K.C. , Martin , M.M. , Higgins , M.A. , Bruning , S.D. , & Hur , G(1992).Initiating and reciprocating verbal aggression : Effects on credibility and credited valid arguments. *Communication Studies* , 43 , 182 – 190.

Infante , D.A. , & Rancer , A.S. (1996).Argumentativeness and verbal aggressiveness : A review of recent theory and research. *Communication Yearbook* , 19 , 319 – 351.

Infante , Ridle , Horvath , Turmlin (1992).Verbal aggressiveness : Messages and reasons .*Communication Quartely* , 40 , 116 – 126.

Infante , D.A. , & Wigley , C.J. (1986) . Verbal aggressiveness : An interpersonal model and measure .*Communication Monographs* , 53 , 61 – 69.

Lochman J.E. , Lampron L.B. (1986).Situation social problem – solving skills nd self – esteem of aggressive and nonaggressive boys. *Abnorm Child Psychol* , 14(4) , 605 – 617.

Martin , M.M. , & Anderson , C.M. (1996).Argumentativeness and verbal aggressiveness : *Journal of Social Behavior and Personality* , 11 , 547 – 554.

Mark , M.M. , Bryan , F.B. & Lehman D.R. (1983).Perceived injustice and sport violence .In J. Goldstein (Eds.) , *Sport Violence* (pp. 83 – 109).New York :Springer – Verlag.

Martin , M. M. , Weber , K. , Burant , P.A. (1997).Students' perceptions of a teacher's use of slang and verbal aggressiveness in a lecture : An experiment. Paper present at the annual meeting of the Eastern Communication Association, Baltimore.

Miller N.E. , Dollard J. (1941).*Social learning and imitation* .New Haven , Conn : Yale University Press.

Myers , S.A. , & Knox , R.I. (1999). Verbal aggression in the college classroom : Perceived instructor use and student affective learning. *Communication Quarterly* , 47 , 33 – 35.

Myers , S.A. , & Knox , R.L. (2001). The relationship between college student information seeking behaviours and perceived instructor verbal behaviours. *Communication Education* , 50, 343 – 356.

Myers , Rocca (2001). Perceived instructor argumentativeness and verbal aggressiveness in the college classroom . Effects on student perceptions of climate , apprehension and state motivation. *Western Journal of communication* , 65 , 113 – 137.

Myers , Scott A. (2002). Perceived Aggressive Instructor Communication and student state , Motivation , Learning and Satisfaction. *Communication Reports* 113(2).

Richmond , V.P. , McCroskey , J.C. , Kearney , P. , & Plax , T.G. (1987) . Power in the classroom VII : Linking behavior alteration techniques.

Rocca , Kelly A. (2004). College student attendance impact of instructor immediacy and verbal aggression. *Communication Education* , 185, 185.

Sharp , M. , & Collins , D. (1999). Exploring the inevitability of the relationship between anabolic – androgenic steroid use and aggression in human males. *Journal of Sport & Exercise Psychology* , 20 , 379 – 394.

Stephens D.E. (2001). Predictors of aggressive tendencies in girls basketball : an examination of beginning and advanced participants in a summer skills camp. Department of Health , Leisure and Sport Studies , University of Iowa , USA , 72(3) , 257 – 266.

Θεοδωράκης Γ. , Γούδας Μ. , Παπαϊωάννου Α. (2001). Ψυχολογική υπεροχή στον αθλητισμό Θεοδωράκης. Εκδόσεις Χριστοδουλίδη, Θεσσαλονίκη.

Thirer , J. (1993).Aggression .In R.N. Singer , M. Murphy , & L.K. Tennant (Eds.).Handbook of research on sport pychology (pp.365 – 378).New York : MacMillan.

Valencic , K.M. , Beatty , M.J. , Rudd , J.E. , Dobos , J.A. , & Heisel , A.D. (1998).An emprical test of a communibiological model of trait verbal aggressiveness.Communication Quartely , 46 , 327 – 341.